

Ο άγιος Ιερομάρτυς Χρυσόστομος Μητροπολίτης Σμύρνης ο Καλαφάτης (1867 - 27 Αυγούστου 1922)

[/ Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#)

Με τη χθεσινή επέτειο της δολοφονίας του Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου, (27 Αυγούστου 1922) παραθέτω την μαρτυρία του Ακαδημαϊκού Γ. Μυλωνά από παλαιούς κατοίκους της Σμύρνης, που έζησαν την τραγωδία της Καταστροφής.

Μέχρι τώρα είχαμε πολλές διηγήσεις για το μαρτύριο του Χρυσοστόμου. Όμως υπήρχε πάντα μια επιφύλαξη ως προς την ακρίβεια των εξιστορουμένων.

Ο πόνος και το μέγεθος της συμφοράς μεγεθύνουν ως την υπερβολή τα εξιστορούμενα. Προσωπικά όλες οι επιφυλάξεις μου παραμερίσθηκαν, όταν ο διαπρεπής ακαδημαϊκός Γ. Μυλωνάς, στις 14 Δεκεμβρίου 1982, με την ευκαιρία της συμπληρώσεως 60 χρόνων από την καταστροφή, σε έκτακτη συνεδρίαση της Ακαδημίας Αθηνών, τελείωσε την ομιλία του με μία συγκλονιστική – ίσως την πιο συγκλονιστική απ' όσες έχουμε – περιγραφή του μαρτυρίου και της θανάτωσης του Χρυσοστόμου.

Για τους Κρητικούς η μαρτυρία αυτή είναι ακόμα πιο σημαντική επειδή εμπλέκει και ένα Τουρκοκρητικό.

Η μαρτυρία αυτού του Τουρκοκρητικού, ο οποίος ακολούθησε τον Οθωμανικό στρατό κατά την αποχώρηση του από το νησί το 1898, δείχνει τη διαφορά στο

χαρακτήρα αλλά και στη νοοτροπία όλων των κατοίκων που έζησαν στην Κρήτη (Κρητικών χριστιανών και μουσουλμάνων, Τουρκοκρητικών εποίκων από την Ανατολία, Ενετοκρητικών εξισλαμισθέντων η μη, Αφρικανών των γνωστών χαλικουτηδων), από τους Οσμανλήδες κάτοικους της Ασίας.

Ο Γ. Μυλωνάς σαν δραστήριος Σμυρναίος, μετείχε ενεργά στην αθλητική και πνευματική ζωή της πόλης και γνώρισε από κοντά τον Χρυσόστομο, από την πρώτη μέρα που έφθασε στην Ιωνία μέχρι τις τελευταίες ώρες της μεγάλης αγωνίας.

Η σοβαρότητα, η εγκυρότητα και η διεθνής αναγνώριση της επιστημονικής βαρύτητας του Γ. Μυλωνά, δίνουν στην μαρτυρία του αξία ντοκουμέντου. Την παραθέτουμε:

«Θα μου επιτρέψετε να τελειώσω την ομιλία μου με μία προσωπική μαρτυρία, που για πρώτη φορά εξομολογούμαι.

»Κατά τις τελευταίες ημέρες του Σεπτεμβρίου 1922 μια ομάδα φοιτητών του International College της Σμύρνης και εγώ βρεθήκαμε φυλακισμένοι σ' ένα απαίσιο υπόγειο, σ' ένα από τα μπουντρούμια του Διοικητηρίου της Σμύρνης.

Σ' αυτό ήταν ασφυκτικά στριμωγμένοι Έλληνες Χριστιανοί αιχμάλωτοι, μάλλον άνθρωποι προορισμένοι για θάνατο.

Τις βραδυνές ώρες φύλακες μ' επικεφαλής Τουρκοκρητικό παρελάμβαναν θύματα που τουφεκίζονταν.

Στις 5 το απόγευμα της τελευταίας ημέρας (30/9/1922) του θλιβερού Σεπτεμβρίου ο Τουρκοκρητικός εκείνος με διέταξε να τον ακολουθήσω στην αυλή.

“Είσαι δάσκαλος;» με ρωτά. “Αυτήν την τιμή είχα” του απαντώ. “Και οι άλλοι που ήτανε μαζί σου είναι φοιτητές;” -“Ναι”, του λέγω. “Γρήγορα μάζεψέ τζοι και φέρε τζοι εδώ”.

“Ελάτε μαζί μου έξω”, λέω στους συντρόφους μου. “Φαίνεται ότι ήρθε η ώρα μας. Εμπρός με θάρρος”.

Ποια ήταν η έκπληξή μας όταν ακούσαμε τον Τουρκοκρητικό να λέει: “Δεν θα σας σκοτώσω, θα σας σώσω. Απόψε θα θανατωθούν όλοι όσοι είναι στο μπουντρούμι, γιατί έφεραν κι άλλους που δεν έχουμε χώρο να τους στοιβιάξουμε. Θα σας σώσω σήμερα, γιατί ολπίζω αυτό να με βοηθήξει να λησμονήσω μια τρομερή σκηνή που αντίκρυσαν τ'αμάθια μου, κι έλαβα μέρος απατός μου”.

Και συνέχισε “Παρακολούθησα το χάλασμα του Δεσπότη σας. Ήμουν μ’ εκείνους α που τον ε στράβωσαν, που του ‘βγάζανε τα μάτια κι απόης μέσα στα αίματα, τον έσυραν από τα γένια και τα μαλλιά στα σοκάκια του Τουρκομαχαλά, τον έδερναν, τον έβριζαν και τον πετσόκοβαν.

Βαθιά εντύπωση μου έκανε και αξέχαστη έμεινε στο νου μου η στάση του. Στα μαρτύρια που του έκαναν δεν απάντα με φωνές και με κατάρες.

Το πρόσωπό του το ήτανε κατάχλομο, σκεπασμένο με το αίμα των αμαθιών του, το πρόσωπό του είχε στραμμένο προς τον Ουρανό και συνέχεια κάτι ψιθύριζε που δεν ακούγονταν πέρα από την περιοχή του. Κατέεις εσύ, δάσκαλε, ιντα έλεγε;”

“Ναι ξέρω” του απήντησα. “Έλεγε: Πάτερ Άγιε, άφες αυτοίς, ου γάρ οίδασι τί ποιούσι”.

“Δεν σε καταλαβαίνω, δάσκαλε, μα δεν πειράζει. Από καιρού σε καιρό, όταν μπορούσε, σήκωνε κάπως τη δεξιά του χέρα κι ευλογούσε εκείνους α που τον εχτυπούσανε.

Κάποιος πατριώτης μου αναγνωρίζει την χειρονομία τση ευλογίας, μανιζει, και με το μαχαίρι του κόβει και τα δυο χέρια του Δεσπότη. Εκείνος σωριάστηκε στη γη μ’ αναστεναγμό.

Τόσο τον ελυπήθηκα τότε που με δύο σφαίρες στην κεφαλή, εγώ τον αποτελείωσα. Αυτή είναι η ιστορία μου. Τώρα που σας την είπα ελπίζω πως θα ησυχάσω. Γι’ αυτό σας ε χαρίζω τη ζωή “. “Και πού τον έθαψαν;” ρώτησα με με αγωνία. “Κανείς δεν ξέρει πού έριξαν το κομματιασμένο του κορμί οι σκύλοι. Δεν άντεξα άλλο κι έφυγα να μη θωρώ μπλειο”».

Ο ίδιος Τουρκοκρητικός πολύ αργότερα επανέλαβε την περιγραφή αυτή σε Έλληνα Ιεράρχη που είχε επισκεφθεί την Σμύρνη.

Γιατί δολοφονήθηκε ο Χρυσόστομος;

Εύλογα, όμως, διερωτάται κανείς, γιατί οι Τούρκοι θανάτωσαν και μάλιστα με τρόπο τόσο φρικιαστικό, τον Χρυσόστομο, μολονότι ήξεραν ότι η πράξη τους θα στιγματίζε το περίφημο «κίνημά» τους, μια και ο Χρυσόστομος ήταν μία προσωπικότητα με οικουμενική ακτινοβολία;

Θα ήταν αφελές ν' αποδώσουμε την δολοφονία στην εκδικητικότητα του Νουρεντίν ή στη θηριωδία του τουρκικού όχλου. Επρόκειτο για πράξη πολιτική. Η εξόντωση του Χρυσόστομου ήταν προσχεδιασμένη.

Δεν τον τιμώρησαν για όσα έπραξε αλλά για όσα θα έπραττε εναντίον τους, αν φυσικά επιζούσε.

Σκότωσαν τον μελλοντικό Ηγέτη της Ελλάδος. Τον άνθρωπο – τον μόνο άξιον – προς τον οποίο θα προσέβλεπε σύσσωμο το Έθνος μετά την Καταστροφή, τον Ηγέτη που σε καμιά περίπτωση δεν θα εγκατέλειπε την Αν. Θράκη, που θα ενοποιούσε σε βραχύ χρόνο τον προσφυγικό και ελλαδικό πληθυσμό, που με την πυρέσσουσα δραστηριότητά του θ' ανόρθωνε ηθικά και υλικά το κράτος και σε καμιά περίπτωση δεν θα επέτρεπε να παγιωθεί ως πολιτική νοοτροπία η αντίληψη περί «χαμένων πατρίδων».

Σκότωσαν τον άνθρωπο που δεν θα επέτρεπε και νέο διχασμό, τον άνθρωπο που ενδεχομένως θα επέτρεπε – αν ζούσε – και τον Εμφύλιο.

Οι Τούρκοι εξόντωσαν τον Χρυσόστομο, γιατί στο πρόσωπό του έβλεπαν τον πιο επίφοβο αντίπαλο, σκότωσαν τον άνθρωπο που την επαύριο της καταστροφής, θα γινόταν ο νέος πολιτικός και εκ αιτίας αυτού θρησκευτικός ηγέτης του Ελληνισμού.

Εύλογα θα μπορούσε να αντιτάξει κανείς στη σκέψη αυτή το ερώτημα: μα ήταν δυνατό οι Τούρκοι να κάνουν τόσο περίτεχνους μακιαβελλικούς σχεδιασμούς και μάλιστα μακράς προοπτικής;

Η πείρα, παλαιά και πρόσφατη, μας έχει διδάξει ότι η Τουρκία δεν σχεδιάζει, προσχεδιάζει.

Όπως σήμερα δεν φοβάται την «φρόνιμη» και «πειθήνια» Ελλάδα του δόγματος «δεν διεκδικούμε τίποτα», έτσι και τότε δεν φοβόταν κανέναν Έλληνα στρατιωτικό ή πολιτικό: Φοβόταν τον Χρυσόστομο. Και τον φοβάται. Κι έχει δίκιο.

Το φάσμα του Χρυσόστομου θα αιωρείται απειλητικό πάντα πάνω από τα κεφάλια των Τούρκων πολιτικών. Σκότωσαν τον άνδρα και τον έκαναν ιδέα. Και οι ιδέες ούτε πεθαίνουν ούτε νικιούνται ποτέ.

Άλλωστε ο Ρενέ Πυώ το λέγει σαφώς: η εκτέλεση του Χρυσόστομου ήταν προαποφασισμένη.

Ο Αμερικανός πρόξενος Τζώρτζ Χόρτον στο βιβλίο του «Η κατάρα της Ασίας», που

προαναφέραμε, γράφει εν είδει requiem για τον Χρυσόστομο:

“Πέθανε σαν ήρωας και αξίζει να του απονεμηθούν από την Ελληνική Πολιτεία οι ύψιστες τιμές που του αξίζουν.

Την ώρα που η Τουρκία προσπαθεί να εξαπλωθεί στρατιωτικά και πολιτικά στην ευρύτερη περιοχή και να κυριαρχήσει σαν ηγέτιδα (sic) περιφερειακή δύναμη, έχουμε χρέος έναντι των προγόνων και απογόνων μας να θυμηθούμε αυτούς που στις πιο τραγικές στιγμές ύψωσαν την υπερηφάνεια και την τιμή του Γένους.

Αν η Ευρώπη, ειδικά οι τότε “σύμμαχοι” που είναι οι ίδιοι με τους σημερινούς, μας πούλησαν για ευτελείς και ανομούς σκοπούς και η Τουρκία φυσικά -λόγω “προτέρου ατίμου βίου”- προσποιούνται ότι δεν θυμούνται, εμείς έχουμε χρέος να θυμόμαστε, να υπενθυμίζουμε και να τιμούμε.

Γιατί αν δεν τιμούμε τους ήρωες μας, θα γίνουμε ένα άτιμο γένος.

Του Ευθύμιου Γ. Λεκάκη - Νομικού, Ιστορικού Ερευνητή

Πηγή:romfea.gr